

BØKER

Raija — feminismens Morgan Kane

— Eg er sjølv den første til å vedgå at det er triviallitteratur eg skriv. Men så lenge denne litteraturen er såpass viktig for mange, vil eg bidra på min måte: frå ein norsk ståstad som ei motvekt mot all den engelske og amerikanske underhaldningslitteraturen som kioskhylene er fylte opp med.

Bøker

TORSTEIN THOMASSEN

— Sjølv har eg eit heller avslappa syn på dette, og vil samanlikne triviallitteraturen med godteri. Det kan vera bra med litt av det innimellom, men ein får ikkje nok næring til å «leve» på det i lengda. Samstundes synest eg eigentleg det må vera betre å lesa ein del triviallitteratur enn å ikkje lese i det heile; berre glo passivt på fjernsyn.

28-årige Bente Pedersen frå Skibotn i troms er ein av Nord-Noregs mestseljande forfattarar. Hennar Raija-serie, som først vekte størst interesse i nord, er i ferd med å gjera henne kjend over heile landet. I desse dagar kjem den 15. boka i serien, med eit førsteopplag på 15 000. Men salet kjem truleg opp i 25 - 30 000 berre i Noreg. Samstundes er Bente og «Raija» i ferd med å bli oppdaga i nabolanda Sverige, Danmark — og Island. Ikkje anna å vente enn at forlaget hennar — Bladkompaniet — skryt av at dei har sikra seg ein fullgod arvtakar etter Margit Sandemo og «Isfolket». Medan somme andre meiner at Raija-skapnaden er det kvinnelege svaret på Kjell Hallbings anti-helt Morgan Kane.

I nord er Raija-suksessen no berre slegen av Arthur Arntzens ustoppelige Oluf-suksess og Herbjørg Wassmos Thora-trilogi. Og på same måte som Wassmo toppar skattelista i Harstad, gjer Bente det same i sin heimkommune Storfjord. Kven seier at kultur ikkje betaler seg?

— Dei gode inntektene frå bøkene har gjort det mogeleg for meg å ta permisjon frå lærarjobben slik at eg kan skrive meir på dagtid. Tidlegare skreiv eg helst om natta og i helgane etter skippertakprinsippet, men no prøver eg å ha ei slags «kontortid» og skrive fast 2-3 timar på føremiddagen, samt ei økt på kvelden. Samstundes høver det godt å kunne vere heime og ha litt ekstra tid til dotter vår på tre år, seier ho.

Romantikk-noveller

Bente Pedersen byrja å skrive i ung alder. Allereie som 15-16-åring sende ho inn sukkersøte kjærleiksnoveller til bladet Romantikk, der dei fleste kom på trykk.

— Det var fantasihistorier — ikkje sjølvopplevde ting — som var lette å skrive etter kvart som eg fann fram til den rette oppskrifta. Samstundes gav det eit fint tilskot til lommepengane, smiler ho.

— Korleis fekk du ideen til Raija-serien?

— Han dukka opp då eg arbeidde med særoppgåva på Lærarskolen i Tromsø i 1982-83. Då skreiv eg om innvandringa frå Tornedalen i Nord-Finland til Nord-Troms

på 1700- og 18800-talet, der heimbygda mi, Skibotn, var ein sentral møtestad for dei som kom over grensa. Mange slo seg også til her, og bygda utvikla seg til eit stort marknadssenter der nordmenn, samar, finnar og svenskar frå heile Nordkalotten sette kvarandre i stemne kvar haust. I samband med denne oppgåva, samla eg inn masse lokalhistorisk stoff som ikkje fekk plass i ei så avgrensa oppgåve. Tanken på å skrive ei bok eller to om dette emnet slo meg straks. Men da eg kontakta Bladkompaniet, som kjende meg frå Romantikk-novellene, og foreslo å skrive ein heil serie om dette, var dei heller skeptiske i utgangspunktet.

Manuset til første boka fekk ho i retur.

— Eg måtte skrive det om fleire gonger før forlaget vart nøgd med boka. Salet gjekk brukbart, og eg leverte snart inn to-tre nye manus. Følte etter kvart at eg fekk betre og betre tak på både Raija og skrivinga, og fekk positiv respons som tydde på at eg hadde skapt ein interessant seriefigur som heldt mål.

Anti-heltinne

Og suksessen har vokse. 15 bøker med eit samla opplag på fleire hundre tusen er komne på seks år. Manus til den 20. boka er levert inn, medan Bente reknar med å avslutte serien på om lag 30 bøker.

— Kva er det med Raija som fengjer lesarane, trur du?

— Det veit eg eigentleg ikkje. Ho er jo i utgangspunktet ein rein fantasiskapnad, og framstår som ei slags anti-heltinne. Ei sterk jente som veks opp i eit hardt, rått mannssamfunn, opplever kjærleik og tragediar, og blir prega av det på godt og vondt. Slik blanding fengjer vel mange. Serieforma gjer også at lesarane — i alle høve dei faste — blir stadig betre kjende med ho. Samstundes skildrar eg eit nordkalott-miljø og hendingar som langt på veg er ukjende og verkar eksotisk på mange, ikkje minst dei stadig fleire lesarane sør i landet.

Hendingane i Raija-serien startar i Tornedalen i 1718, då Raija er 10 år. Ho er av finsk opphav, har mista foreldra og veks opp hjå fosterforeldre. Det er harde nødsår i Tornedalen, med uår og sviktande avlingar, hardt skattepress og flytande grenser som skaper grobotn for både etniske og storpolitiske konflikter. Nordkalotten er mest som ein koloni under sterkt press frå både Danmark/Noreg og Sverige, medan tsar-Russland pressar på frå aust. Folk på Nordkalotten blir kasteballar mellom stormaktene i den store nordiske krigen som rasar i årevis. Mange ser det som einaste utveg å emigrere til Nord-Noreg

SUKSESSFORFATTAR: — Det er klart at eg er einig i at det er triviallitteratur eg skriv. (Foto: Torstein Thomassen)

— frå nauda og svolten til fiskerikdommen på kysten av Finnmark og Troms. Under desse tilhøve veks Raija opp, og ho hamnar etter kvart i Skibotn-traktene, som så mange andre finske innvandrarar gjorde. Bente vil la lesarane følgje henne fram til 1751, då dei noverande grensene i området blir fastlagde.

Sjablomar

— Kor viktige er dei historiske fakta i serien?

— Sjølv om menneska er dei viktigaste, prøver eg å flette inn historiske hendingar i stadig større grad. Medan historia i dei første bøkene berre vart nytta som vage kulissar, har eg etter kvart våga å byggje inn dei historiske stoffet meir medvite, og

då satsar eg på at opplysningane skal vera korrekte.

— Med eit tempo på 2-3 bøker i året må det bli mykje sjablonar?

— Det seier seg sjølv at det lett blir klisjear og eindimensjonale menneskeskildringar. Eg prøver i alle høve å gje hovudfigurane fleire dimensjonar, og fornye meg litt frå bok til bok.

— Kva les du helst sjølv?

— Mindre og mindre triviallitteratur. Får liksom nok av det når eg skriv så mykje sjølv. Eg elskar historiske romanar og synest både Vera Henriksen og Sigrid Undset sine bøker er fascinerande. Eg har òg stor sans for Idar Kristiansen. Bøkene hans har vore ein stor inspirasjon for meg, sjølv om eg skriv på ein heilt annan måte enn han.

Forfatterforeininga

— Kva for planar har du etter at Raija er avslutta?

— Eg har visse planar som eg ikkje vil røpe no. Kan hende vil eg forsøke meg med ei meir seriøs form når eg kan ta meg betre tid og blir meir moden sjølv. Men nett no har eg ikkje så store kunstnariske ambisjonar og synest det er greitt å skrive dette.

— Trass i at du er blant dei som sel flest bøker — og på landsbasis — er du enno ikkje medlem i Nordnorsk Forfatterlag eller Forfatterforeiningen. kvifor ikkje?

— Eg har vel ikkje tenkt noko særleg over det før eg nyleg blei spurt om dette av ein annan journalist. Men eg er ikkje blitt oppmoda om å melde meg inn, og eg har ikkje søkt om medlemskap. Samstundes veit eg at både Kjell Hallbing og Margit Sandemo har hatt problem med å bli godtekne som fullverdige medlemmer i Forfatterforeiningen, og reknar med at mange òg vil gå mot at eg skal bli medlem. Men eg har jo også fått oppmuntring og støtte frå etablerte, seriøse forfattarar som seier at dei ser på meg som ein likeverdig kollega. Uansett er det ikkje noko problem — eller sakn — for meg.

— Kva tilhøve har du til språket?

— Eg prøver å jobbe medvite med det, men opplever ofte at forlagskonsulentane luker ut eller endrar på ord; «friserer» det meir i konservativ lei. Når eg protesterer får eg gjerne til svar at det er best slik av omsyn til lesarane. På same måte er det med spesielle nordnorske uttrykk eller namn — for ikkje å snakke om samiske og finske stadnamn som vi har mykje av her i nord. Som regel vil dei «omsetje» slikt til bokmål, men ein del får eg no gjennomslag for.

Reaksjonar i nærmiljøet

Hausttåka og dei første kvite teikna på at vinteren nærmar seg ligg langt nedover dei fjella som omkransar Skibotn-bygda nesten heilt inst i Lyngenfjorden. Mektig storslegen natur som tek pusten frå ein — nett slik det må ha vore på Raijas tid. Men no, som då, er det vanskeleg å leva av berre natur. Bente og mannen hennar har nett bygd nytt hus i heimbygda; dei vil bu her sjølv om mange yngre flyttar frå. Det står om arbeid, og Bente er av dei heldige som har skapt seg eit levebrød — førebels. Uansett har ho lærarjobben å gå attende til dersom inntektene frå skrivinga skulle tørke inn.

— Får du mange reaksjonar på bøkene dine frå bygdefolk?

— Ja, ein del får eg jo høyre. Det verkar i alle høve som om mange les bøkene, og stort sett har dei vore «snille» mot meg. Dei mest negative reaksjonane går ut på at bøkene inneheld banning og erotiske skildringar, noko dei eldre ikkje så lett kan godta. Men vi bur jo i eit temmeleg puritansk samfunn der læstadianismen har sterke tradisjonar. Samstundes er det jo så

mykje frodig livsglede og trassig pågangsmot, som ikkje minst kjem til uttrykk i saftige replikar og banning.

— Når det gjeld mange av dei yngre lesarane, har eg derimot inntrykk av at dei er litt stolte over at det blir skrive om tilhøve som handlar om deira bakgrunn. Eg håper det kan vera med på å styrkje deira identitet og sjølvkjensle. Framleis er mange usikre på bakgrunnen sin — dei vil skjule eller fortrenge røtene sine til den samiske eller finske. Mest fordi dei kjenner så lite til dette. I historieboekene i skulen har dei ikkje funne historia om forfedrane sine før lokalhistoria i dei siste åra har fått ein større plass i undervisninga.

— Apropos lokalhistorie: Visste du at somme skuleklassar i Nord-Troms nyttar utdrag av bøkene dine til å gjera lokalhistoria om den finske innvandringa meir levande?

— Nei, det var faktisk ukjent for meg, men det er kjempeartig om lærarar finn det verdt å nytte bøkene mine i undervisninga på den måten! Då føler eg det som om eg har lukkast — lite grann iallfall.

HARALD BJØRKE:

Bertha v. Suttner I KAMP MOT VÅPNENE

Bertha von Suttner

Det er 100 år siden Bertha von Suttner berømte antikrigsroman «Ned med våpnene» utkom. I Harald Bjørkes nye bok om Bertha von Suttner forteller han om hennes liv og arbeid fra 1843 til 1914; han skildrer Berthas barndom, modning, familie, politikk og fredsarbeid; romanen «Ned med våpnene» og andre av Berthas bøker; freds-kongressene og Nobels fredspris 1905. Skrevet for ungdom. Gir et rikt tidssbilde fra fredsarbeidets kar i en tid hvor krigsånd og militære tradisjoner stod sterkt. Rikt illustrert, m/studieplan.

Kr. 98,-. Selges i bokhandelen. UTGITT AV FMKs FREDSPOLITISKE SKRIFTER

Til Folkereising mot krig Rosenkrantzgt. 18, 0160 Oslo 1

Jeg bestiller eks. «Bjørke: Bertha von Suttner - i kamp...», à kr. 98,- + porto/opprykk (kr. 23,70) = kr. 121,70.

Navn:

Adr.:

Poststed: